HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שוטטות בו השתא כילבית אחת אמרת שרי שתי כילביות מבעיא לא קשיא כאן [א]בפתוחות כאן בסתומות איתמר רב הונא אמר עד שתהא [ב]ראש ושדרה ניכר רב נחמן אמר או ראש או שדרה מתיב רב עוקבא בר חמא (א)ובדגים [ג]כל שיש לו סנפיר וקשקשת אמר אביי כי תניא ההיא בארא' ופלמודא דדמו רישייהו לטמאים אמר רב יהודה משמיה דעולא מחלוקת [ד]לטבל בצירן אבל בגופן דברי הכל אסור עד שיהא ראש ושדרה ניכר אמר ר' זירא מריש הוה מטבילנא בצירן כיון דשמענא להא דאמר רב יהודה משמיה דעולא מחלוקת לטבל בצירן אבל בגופן דברי הכל אסור עד שיהא ראש ושדרה ניכר בצירן נמי לא מטבילנא אמר רב פפא הלכתא עד שיהא ראש ושדרה ניכר של כל אחת ואחת מיתיבי (ב)[ה]חתיכות שיש בהן סימן בין בכולן בין במקצתן ואפילו באחד ממאה שבהן כולן מותרות ומעשה בעובד כוכבים אחד שהביא גרב של חתיכות ונמצא סימן באחת מהן והתיר רשב"ג את הגרב כולו תרגמה רב פפא [ו]כשחתיכות שוות א"ה מאי למימרא מהו דתימא ניחוש דלמא אתרמי קמ"ל ההוא ארבא דצחנתא דאתי לסיכרא נפק רב הונא בר חיננא וחזא ביה קלפי ושרייה א"ל רבא ומי איכא דשרי כה"ג באתרא דשכיחי קלפי (ג)נפק שיפורי דרבא ואסר שיפורי דרב הונא בר חיננא ושרי א"ר ירמיה מדפתי לדידי אמר לי רב פפי כי שרא רב הונא בר חיננא בצירן אבל בגופן לא אמר רב אשי לדידי אמר לי רב פפא כי שרא רב הונא בר חיננא אפי' בגופן ואנא לא מיסר אסרינא דקאמר לי רב פפא ולא מישרא שרינא דהא אמר (לי) רב יהודה משמיה דעולא מחלוקת לטבל בצירן אבל בגופן דברי הכל עד שיהא ראש ושדרה ניכר של כל אחד ואחד יתיב רב חיננא בר אידי קמיה דרב אדא בר אהבה ויתיב וקאמר [ז]עובד כוכבים שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כילבית באחת מהן פתוחות כולן מותרות סתומות היא מותרת וכולן אסורות א"ל מנא לך הא (א) מתלתא קראי שמיע לי מרב ושמואל ורבי יוחנן אמר רב (ד)ברונא אמר רב [ח]קירבי דגים ועוברן אין נקחין אלא מן המומחה רמי ליה עולא לרבי דוסתאי דמן בירי מדקאמר רב קירבי דגים ועוברן אין נקחין אלא מן המומחה מכלל דדג טמא אית ליה עובר ורמינהי (ה)דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים סמי מכאן עוברן א"ל רבי זירא לא תיסמי תרוייהו מטילי ביצים נינהו אלא זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים למה לי מומחה לבדוק בסימנין דתניא (ו)כסימני ביצים כך סימני דגים סלקא דעתך סימני דגים [1]סנפיר וקשקשת כתיב בהו אלא כסימני ביצים [ט]כך סימני עוברי דגים ואלו הן סימני ביצים [י]כל שכודרת ועגולגלת ראשה אחד כד וראשה אחד חד טהורה ב' ראשיה חדין וב' ראשיה כדין טמאה (ז)חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים טמאה חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים טהור חלבון וחלמון מעורבין זה בזה זו היא ביצת השרץ אמר רבא כשנימוחו ולרבי דוסתאי דמן בירי דאמר סמי מכאן עוברן

והתניא

שוטטות. לשון (ה) שטין על המים: **חביות פתוחות** לא סגי בחדא דאיכא למימר מעלמא נפל ביה: **ובדגים כל שיש בהן סנפיר וקשקשת.** משנה היא באלו טרפות (חולין דף נט.). אלמא אין סימן לדגים בדבר אחר וקשיא לתרוייהו: **אבל בגופן.** לאכול גופן של דגים של טרית: **מריש הוה מטבילנא בציר.** בחד סימן או בראש או בשדרה דהוה ס"ד דכי פליגי רב הונא ורב נחמן בגופן פליגי אבל בצירן אפילו רב הונא מודה: **בצירן נמי לא** (ב) **טבילנא.** דסבירא לי כרב הונא: **כשחתיכות שוות.** כשמחברין אותן יחד מתחברות וניכרות ונראות שהיו כולן מדג אחד: **ומי איכא דשרי כה"ג באתרא דשכיחי קלפי.** די"ל שמא דגים טהורין וטמאין יש וקשקשים מן הטהורין באו: **ואנא לא מיסר אסרינא.** לאכול גופן משום קליפי דמישתכחי בארבא ורב אשי קאמר לה: **דקאמר לי רב פפא.** דשרנהו רב הונא: **עריבה.** ספינה קטנה: **כולן מותרות.** דכי היכי דהואי בהך הואי נמי בכולהו ואזלו לעלמא: **מתלתא קראי.** מג' חכמים גדולים שהם כדיי לסמוך עליהם כעל המקרא: **דמן בירי.** מקום: **עוברן.** ביצים שלהן: **משריץ.** דג עצמו במעי אמו: **זה משריץ מבחוץ.** דג טהור לאחר שהוטלה ביצתו משרצת (ג) ועומדת מאליה בחול אבל דג טמא משריץ מבפנים במעי האם לאחר שנגמרין ביציו במעיו: **סימני ביצים.** של עוף טהור: (ט) **שכודרת.** משוכה שרחבה בראשה אחד והולכת ומקצרת ונמשכת: **ועגולגלת.** עגולה מצידיה ומגלגלת דאין צידיה רחבים: **ראשה אחד כד.** רחב פלטר"א בלע"ז כלומר עשוי ככד שרחב מתחתיו בית מושבו: **חלבון.** אלבוס"ל: **חלמון.** מויו"ל: **ביצת השרץ.** צב והלטאה מטילי ביצים הן. צב הוא כוכורי"ל בלע"ז הדומה לצפרדע. ונפקא מיניה דאם ריקמה וניקבה מטמאה במגע בשחיטת חולין (דף קכו:):

והתניא

כאן בפתוחות כאן בסתומות. פ"ה דבפתוחות לא סגי בחדא דאיכא למימר מעלמא נפל ביה והקשה הר"ר אפרים (י) (מדתני) בסמוך עובד כוכבים שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כילבית באחת מהן פתוחות כולן מותרות אלמא בפתוחות תלינן לקולא דאמר כי היכי דהואי בהך הוה באחריני אלא לעלמא אזלו וע"ק אי חיישינן דמעלמא נפל בה שתים נמי ניחוש דלמא העובד כוכבים הניחם שם לכך היה מפרש הר"ר אפרים להפך דבפתוחות סגיא בחדא דאיכא למימר אחריתי אזלא לעלמא וליכא למיחש שמא העובד כוכבים הניח שם דאדרבה לקולא תלינן אבל בסתומות צריך שתים מיהו יש ליישב פ"ה דשאני התם שנמצאו שתים כילביות באחת מן החביות אבל הכא אין נמצא כאן שום חבית להכשר כהלכתו ולכך יש לפסול בפתוחות: **ובדגים כל שיש לו סנפיר וכו'.** פ"ה משמע שאין הכשר בדגים בדבר אחר וקשיא לתרוייהו ותימה דא"כ כי משני באותם דדמו רישייהו לטמאים פירוש ולאותם הולרך סנפיר וקשקשת ומה תירץ אליבא דמ"ד או ראשו או שדרו ולבדוק בשדרה דכל דג טמא אין לו חוט השדרה לכך נראה דמשדרה לא פריך מידי והא דלא חשיב ליה תנא בהדי סנפיר וקשקשת היינו משום דסימני גוואי לא קא חשיב: **מחלוקת בצירן אבל בגופן לא.** וא"ת והא צירן נמי איסור דאורייתא ° כדאמרינן (חולין דף קיב:) הטמאים לרבות צירן ורוטבן וי"ל דודאי דאורייתא צירן אסור מיהו צירן בטיל ברוב וגופן לא בטיל דבריה לא בטילה: **וחזא ביה קלפי ושרייה.** ומיירי כגון שלא היה שם אלא מין אחד ומאן דאסר היינו משום דשכיחי בה קלפי מעיקרא: **נמצאת כילבית.** פירוש הכשר כילבית היינו שתים בפתוחות לפרש"י דלעיל ולפי' הר"ר אפרים שתים בסתומות: **אמר רבא כשנימוחו.** תימה אמאי לא משני קסבר סימני עוברי דגים לאו דאורייתא ולכך אין לבדוק בסימנים דה"נ משני פרק אלו טרפות (חולין דף סד. ושם) גבי סימני ביצים דלאו מדאורייתא נינהו דקא פריך ולבדוק בסימנים ומשני סימני ביצים לאו מדאורייתא ואור"ת דש"מ מהכא סימני עוברי דגים דאורייתא ולכך יש להתיר הבורבוטש אע"ג דאין אנו מוצאין בהם קשקשים דהא יש בהם סימנים ועוברים מיהו יש לדחות לעולם אימא לך סימנים לאו דאורייתא והא דלא שני הכא משום דאכתי תיקשי דאין נקחין אלא מן המומחה משמע דאין שום צד היתר ליקח שלא מן המומחה ואין זה דאם לא נימוחו שהסימנים ניכרים ואומר של דג פלוני טהור דהשתא איכא תרתי לטיבותא וכה"ג נקחים אף שלא מן המומחה כדאמרי' התם (דף סג:) גבי ביצים דלוקחין מהן כשאומר של עוף פלוני טהור לכך הוצרך לתרץ כשנימוחו כך דקדק ר"י וא"ת דאכתי לאו מילתא פסיקתא היא דהא אם אמר אני מלחתים נאמן אף שלא מן המומחה ויש לומר דדבר זה לא שכיח ברוב מוכרים שיהיו בשעת מליחה ורבינו יהודה הקשה על פר"ת דאי סימני (כ) דגים דאורייתא אם כן תלי תניא בדלא תניא דקאמר כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים ועוד הקשה מן הירושלמי דפירקין נתן בר רבא אמר קמיה שמואל ידע אנא מפרשא בין עוברי דגים טמאים לעוברי דגים טהורים דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורים ארוכים (ל) חמי ליה הדא סלפותא א"ל כזה מהו פירוש הראה לו עובר של דג טהור וא"ל טמא א"ל לא ביש לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על טמא טהור משמע דיש עוברי דג טמא דומין לשל טהור כמו בביצים דאיכא דעורבא דדמיא ליונה אלמא סימנים לאו דאורייתא ואין לסמוך על סימני עוברי דגים מיהו אין לאסור הבורבוטש כי אמת הוא שיש לו במים ומשירן בשעה שעולה מן המים:

ה"ג

מסורת הש"ס

א) חולין נט., ב) [תוספ' פ"ה ה"ו], ג) [לקמן מז:], ד) [גיר' רא"ש כהנא], ה) [בכורות ז:], ו) חולין סג: ע"ש, ז) [הלמון והלבון גר' בערוך ע' הלמן בה' תחת הח'], ח) [ביצה לו:], ט) צ"ל שכודרת בדלי"ת עי' תוס' חולין סד ע"א ד"ה כודרת, י) [צ"ל מדאמר], כ) [צ"ל עוברי דגים], ל) חמי לי' הדא קליפתא כצ"ל. רש"א,

* * *

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מחלוקת וכו' כדאמרינן הטמאים. עיין בתוס' חולין סט וצ"ע ועיין בכורות דף ו ע"ב תוס' ד"ה לאסור [ועי' פ"מ יו"ד סימן פ"ג]:

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמרא מנא לך הא א"ל מתלתא: **(ב)** רש"י ד"ה בצירן נמי לא מטבילנא: **(ג)** ד"ה זה משריץ וכו' משרצת ונוצרת מאליה (בחול) תז"מ ונ"ב יש מגיהין בחוץ:

* * *

לעזי רש"י

פלטר"א [פלט"א]. שטוח.
אלבוס"ל [אלבו"ם]. חלבון (הביצה).
מויו"ל. חלמון (הביצה).
כוכורי"ל [בוטירי"ל]. קרפדה קטנה.

* * *

רבינו חננאל

הא דתנן בדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת אוקימנא מיני דגים ששמן בארא' ופלמירא שראשם דומה לראש דגים טמאין אבל שאר דגים לכולי האי לא חיישינן: אמר רב פפא טרית שאינה טרופה הלכתא עד שיהא ראש ושדרה של כל אחד ואחד ניכר ואם לאו אפילו לטבול בצירן אסור. ומותבינן עליה חתיכת דג שיש בה סימן בין בכולה בין במקצתה אפילו אחד במאה כולן מותרות. ומעשה בעובד כוכבים שהביא גרב מלא חתיכות בצירן ונמצא סימן באחד מהן והתיר רשב"ג את הגרב כולו ומשני רב פפא בשחתיכות שוות פי' כשניתן חתיכה על חברתה מתראה דג שלם ומקשינן אי הכי מאי למימרא ופרקינן מהו דתימא ניחוש דלמא אתרמויי אתרמי ליה קמ"ל דלא חיישינן: ההוא ארבא דצחניתא דאתאי לסיכרא חזי קילפי שהן קשקשין רב הונא בר חיננא שרא ליה אמר רבא מי איכא דשרי כי הא מלתא באתרא דשכיחי קילפי נפקי שיפורי דרבא ואסיר שיפורי דרב הונא בר חיננא ושארו. ואסיקנא אמר רב אשי אנא לא אסרנא ולא שרינא בין בגופן בין בצירן וקיימא לן כרב אשי דהוא בתראה: יתיב רב אדא בר אהבה וקאמר עובד כוכבים שהביא עריבה מלאה חביות ונמצאת כילכית באחת מהן

עין משפט נר מצוה

קפו א מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הלכה כג ועיין במ"מ סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן פג סעיף ו:
קפז ב מיי' שם סמג שם טור"ד סי' קיד:
קפח ג מיי' שם פ"א הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פג סעיף א:
קפט ד מיי' שם פ"ג הלכה כג סמג שם טור"ד סימן קיד:
קצ ה ו מיי' שם הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פג סעיף ד:
קצא ז מיי' שם הלכה כג טור ש"ע שם סעיף ו:
קצב ח מיי' שם הלכה כ טוש"ע שם סעיף ז:
קצג ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
קצד י מיי' שם הלכה יח סמג שם טוש"ע י"ד סימן פו סעיף א וסימן פג סעיף ח:

* * *

תורה אור השלם

1. אֶת זֶה תֹּאכְלוּ מִכֹּל אֲשֶׁר בַּמָּיִם כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת בַּמַּיִם בַּיַּמִּים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תֹּאכֵלוּ: ויקרא יא ט

* * *

מוסף רש"י

דג טמא משריץ. בגופו עוברו כשאר בהמה וחיה (בכורות ז:). **דג טהור מטיל ביצים.** ויושב עליהן ומחממן עד שיוצאים מן הקליפות כעופות (שם). **עוברי דגים.** ביצי הדגים כמות שהן מחוברים יחד (חולין סד.). **שכודרת.** עגה ככדור, פלוט"א. כודרת ועגולגלת חדא היא, דאי תנא עגולגלת הוה אמינא עגולה כמראה וכגבינה, להכי תני כודרת ועגולגלת, כעיגולא של כדור שאינה קלושה אלא עגולה בעובי, והדר מפרש ראשה אחד כד וראשה אחד חד, דלא כדור ממש אלא משוכה לארכה ועגולה לרחבה (שם). **כד.** פלוט"א בלע"ז, שאינו חד אלא ככדור (שם). **חלבון.** אלבו"ן (שם). **חלמון.** מויו"ל (שם). **ביצת השרץ.** צב והלטאה מטילין ביצים (שם).

הדרן עלך אין מעמידין

* * *

רבינו חננאל (המשך)

פתוחות כולן מותרות כמאן דמערבן דמו וכולן כחדא חשיבי סתומות היא מותרת וכולן אסורות אמר ליה מנא לך הא אמר ליה מרב ושמואל ור' יוחנן. אמר רב ברונא אמר רב קרבי דגים ועוברן אינן נלקחין אלא מן המומחה ומקשינן למימרא דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים ופרקינן תרוייהו מטילי ביצים ניהו מיהו טמא משריץ מבפנים טהור מטיל ביצים ומשריץ מבחוץ ולמה לי מומחה נבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני עוברי דגים וסימני ביצים תנינן כל שכודרת ועגולגלת ראשה אחד חד וראשה אחד כד כלומר